

Research Paper

SURİYELİ SİĞINMACILARA KARŞI DEZENFORMASYON: DEZENFORMASYONLA MÜCADELE MERKEZİ DEPREM BÜLTENLERİ¹

Ayşe İrem SUNGAR*

Özet

Suriye’de 2011 senesinde meydana gelen iç savaş sebebiyle Suriye’den Türkiye’ye yoğun şekilde insan göçü başlamıştır. Uzun süren iç savaş ve iktidar politikaları, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ile Suriye’den Türkiye’ye geçici koruma statüsünde göç eden Suriyelilerin ilişkilerinin konukseverlik kavramının dışında uyumsuz şekilde yol almasına neden olmuştur. Bu süreçte meydana gelen 6 Şubat 2023 Türkiye ve Suriye depremleri, Türkiye tarihi açısından bir dönüşümün başlangıcı olmuştur. Çalışmamızın konusu, deprem döneminde Türkiye’deki Suriyeli sığınmacılarla ilgili sosyal medya içeriklerini ve bunların niteliklerini sorgulamak üzerine oluşturulmuştur. Bu bağlamda, çalışmamızda 6 Şubat Kahramanmaraş merkezli depremlerde sosyal medyada, Türkiye’deki geçici koruma statüsündeki Suriyeli sığınmacılara karşı dezenformasyon içeren haberlerin yapılıp yapılmadığını ortaya koymak ve deprem döneminde oluşan kriz ortamında sosyal medyanın geçici koruma altındaki Suriyeli sığınmacılar hakkındaki tavrını sorgulamak amaçlanmıştır. Araştırmamızın örnekleme ve sınırlılığı, 6 Şubat 2023’te Kahramanmaraş merkezli gerçekleşen depremlerden sonraki 1 aylık sürede, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Dezenformasyonla Mücadele Merkezi’nin yayınladığı Deprem Bültenleridir. Araştırmamız, içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiş ve depremler sonrası oluşan kriz ortamında sosyal medyada, Suriyeli sığınmacılarla ilgili dezenformasyon içeren haberlerin mevcudiyeti ve nitelikleri ayrıntılı olarak analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: sosyal medya, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Dezenformasyonla Mücadele Merkezi, dezenformasyon, geçici koruma statüsündeki sığınmacılar, deprem

* Doktora Öğrencisi, İstinye Üniversitesi, İletişim Bilimleri, iremerkan@superonline.com, ORCID: 0009-0008-8510-8518

Gönderim Tarihi: 14.08.2024

Kabul Tarihi: 23.10.2024

1 Bu çalışma, Prof. Dr. Hüseyin Barış Doster danışmanlığında tamamlanan “ Devlet Kurumlarının Kriz Dönemlerinde Dezenformasyonla Mücadele Örneği: Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı’nın Deprem Bültenleri Analizi” başlıklı, Ayşe İrem Sungar’ın Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans tezi esas alınarak hazırlanmıştır.

Araştırma Makalesi

DISINFORMATION AGAINST SYRIAN REFUGEES: EARTHQUAKE BULLETINS OF THE DISINFORMATION STRUGGLE CENTER

Ayşe İrem SUNGAR*

Abstract

Due to the civil war that broke out in Syria in 2011, intense human migration from Syria to Turkey began. The protected civil war and the policies of the government have caused the relations between the citizens of the Turkish of Turkey and the Syrians who migrated from Syria to Turkey under temporary protection status to move beyond the concept of hospitality. The February 6, 2023 Türkiye and Syria earthquakes were the beginning of a transformation in Türkiye's history. The subject of our study was created to question the qualities of social media content about Syrian refugees in Turkey during the earthquake period. In this context, our study aims to reveal whether disinformation was made on social media against Syrian refugees under temporary protection status in Turkey during the February 6 Kahramanmaraş-centered earthquakes, and to question the attitude of social media towards Syrian refugees under temporary protection in the crisis environment that occurred during the earthquake. The sample and limitation of our research were determined as the Earthquake Bulletins published by the Presidency's Directorate of Communications Center for Combating Disinformation in the 1-month period after the earthquakes that took place in Kahramanmaraş on February 6, 2023. Our research was analyzed with the content analysis method and it was determined that there were news containing disinformation about Syrian refugees on social media in the crisis environment following the earthquakes.

Keywords : *social media, Presidential Directorate of Communications Center for Combating Disinformation, disinformation, , refugees with temporary protection status, earthquake.*

* PhD Student, İstinye University, Communication Sciences, ORCID: 0009-0008-8510-8518

Received: 14.08.2024

Accepted: 23.10.2024

SURİYELİ SİĞİNMACILARA KARŞI DEZENFORMASYON: DEZENFORMASYONLA MÜCADELE MERKEZİ DEPREM BÜLTENLERİ

GİRİŞ

Medyanın temel amacı, kendi amacına yönelik olarak halka doğru bir şekilde haberlerini iletmek ve ayrımcılığa sebep olacak her türlü dilden uzak kalarak yayın yapmaktır. Zamanla medya kendine farklı alanlarda yer bulmuş ve sosyal medya da bu alanlardan biri olarak ortaya çıkmıştır. Çok fazla katılımcının bir arada olduğu ve sürekli bilgi akışının yaşandığı sosyal medyada doğru ve açıklayıcı haberler olduğu kadar yalan haberler de kendine yer edinmeye başlamıştır. Sosyal medyada, yaşanan göç olayları, ülkelerin ekonomik durumları ve buna benzer konular sık sık konuşulmaya ve tartışılmaya başlanmıştır. Doğal afetlerin getirdiği karışıklıklar ve buna bağlı gelişen dezenformasyon akışı sosyal medyada olayları başka yönlere çekmeye başlamıştır. Bu bağlamda, yaşananların doğru olup olmadığına karşı güvensizlik meydana geldiği için teyit ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Schroeder vd., (2013: 127) , kriz dönemlerinde sosyal medyayı ele almış, kriz anlarında sosyal medyanın kullanımının yüksek oranlara ulaştığı sonucuna ulaşmışlardır. Mirbabaie vd., (2020: 195), kriz dönemlerinde sosyal medyanın kendi kendini organize edecek şekilde dönüştüğünü vurgulayarak bu dönemlerde sosyal medyanın bireylerin ve kurumların bilgiyi anlamlandırmalarını değişime uğrattığını ifade etmektedirler. Saroj ve Pal (2020) ise, acil durumlar oluştuğunda sosyal medyada, ani bir paylaşım dalgasının meydana geldiği ve kurumların bu durumlardaki ön hazırlık süreçlerine odaklanan bir çalışma yapmışlardır. Middleton vd., (2013: 10) ise, doğal afet süreçlerinde sosyal medyada kriz haritalaması üzerinde çalışmışlar, sosyal meydanın kriz ve afet zamanlarında veri akışındaki önemli etkisini ortaya koymuşlardır.

6 Şubat 2023 tarihinde Türkiye saatiyle 04.17'de ve 13.24'te merkezi

Kahramanmaraş olan 2 büyük deprem meydana gelmiştir. Bunlardan ilki 7,7 ikincisi ise 7,6 büyüklüğünde olmuştur. Meydana gelen her iki depremde çok fazla il etkilenmiş, ağır can ve mal kayıpları yaşanmıştır. Depremlerin merkezi olan Kahramanmaraş ilinin yanı sıra Hatay, Adıyaman, Gaziantep, Malatya, Kilis, Diyarbakır, Adana, Osmaniye, Şanlıurfa ve Elâzığ illeri de depremlerden etkilenen iller arasındadır. Meydana gelen depremlerde Türkiye’de 50 bin, Suriye’de ise 8 binden fazla kişi hayatını kaybetmiştir. 6 Şubat depremlerinde Türkiye’de yaşayan 6 bin 700 Suriyeli hayatını kaybetmiştir (englishwafa,2023).

Araştırmanın konusunu, 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş ilinin Pazarcık ilçesinde 7,7 ve Elbistan ilçesinde 7,6 şiddetinde meydana gelen, Kahramanmaraş ili dışında Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nin Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kilis, Malatya, Osmaniye, Şanlıurfa illerinde ve Suriye’de de etkili olan iki deprem sonrası oluşan kriz ortamında, sosyal medyada geçici koruma statüsündeki Suriyeli sığınmacılarla ilgili dezenformasyon içeren haberler oluşturmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler sonrası oluşan ve yaklaşık bir ay süren kriz ortamı sınırlılığında, Türkiye’de geçici koruma statüsündeki Suriyeli sığınmacılara karşı sosyal medya ortamlarında ne tür haberler yapıldığı ve hangi konularda daha çok ön plana çıkartıldıklarını incelemektir.

Araştırmanın evrenini, ülkemizdeki geçici koruma statüsündeki Suriyeli sığınmacılarla ilgili sosyal medya içerikleri oluşturmaktadır. Türkiye’de yaşayan geçici koruma statüsündeki sığınmacıların ağırlıklı olarak hangi haberlere konu olduğu ve hangi söylemlerle ön plana çıktıkları araştırmamızın sorunsalıdır. Bu nedenle araştırmamızın örneklemini, 2023 senesinin 6 Şubat günü gerçekleşen ve etkisi sınırlarımızı aşan Kahramanmaraş deprem felaketleri sonrası, 2 Mart 2023 tarihine kadar yaklaşık bir ay boyunca oluşan kriz ortamında, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Dezenformasyonla Mücadele Merkezi doğrulama platformunda doğrulaması yapılmış olan bu konudaki dezenformasyon içeren haberler ile sınırlandırılmıştır.

Bu tarih aralığı, henüz yeni gerçekleşmiş olan afetin ardından oluşan kriz ortamının belirsizliğinde, toplumun haber alma ihtiyacının ve haberlerin etkisinin en hızlı şekilde ortaya koyulduğu tarih aralığı olması sebebiyle araştırmanın sınırlılığı olarak seçilmiştir. Literatürde, Türkiye'deki geçici koruma statüsündeki Suriyeli sığınmacılarla ilgili temsil, söylem vb. konular sıkça çalışılmıştır. Ancak, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri sonrası oluşan kriz sürecinde, Türkiye'deki geçici koruma statüsündeki sığınmacılarla ilgili sosyal medyada dezenformasyon sorunsalı ile ilgili olan çalışmamız literatürde ilk defa çalışılacağı için önem arz etmektedir. Araştırmamızdan, dezenformasyonun toplumsal demokrasilerde doğru haber alma hakkını ne derece etkileyebildiğini ortaya koymasıyla literatüre katkı sağlanması beklenmektedir.

6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli, 11 ili ve milyonlarca vatandaşı etkileyen depremler sonrası hızla yayılan dezenformasyona önlem olarak toplumu doğru yönde bilgilendirme amaçlı, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Dezenformasyonla Mücadele Merkezi'nin bu süreçte doğrulamış olduğu içeriklerden oluşan Deprem Bültenlerinde yer alan geçici koruma statüsündeki sığınmacılara yönelik içerikler, niteliksel içerik analiz yöntemiyle incelenecektir.

Toplumbilimsel çalışmalarda kullanılan bir gözlem yöntemi olan içerik analizi yöntemi, günümüzde aktif olarak kullanılmaktadır. Bu yöntemin uygulamasının yaygınlaşması kitle iletişim araçlarının kullanımının yaygınlaşmasıyla paralel gelişmiştir. İlk kullanımı 16.yy'a dayanan yöntem, dönemin gazetelerinde dini içeriklerin kapsamlı araştırmalarında kullanılmıştır. 20.yy'a gelindiğinde ise Amerika Birleşik Devletleri'nde öğrenim gören gazetecilik öğrencilerinin araştırmalarında kullanılmaya başlanmış, sonralarda ise edebiyat ve dil konularındaki araştırmalarla yöntemin kullanılma alanı genişlemiştir (Aziz, 2006: 129).

Araştırma kapsamında sınıflandırma yapabilme amaçlı olarak başlıklar belirlenerek kodlamacetveli oluşturulmuştur. Veri toplama süreciyle devam eden

araştırmamızın sonunda kodlama cetvelinin son hali belirlenmiştir. DMM'nin Kahramanmaraş depremleri sonrası doğrulamasını yaparak yayımladığı Deprem Dezenformasyon Bültenleri'ndeki toplam 189 adet içerikten 16'sının geçici koruma statüsündeki Suriyeli sığınmacılarla ilgili olduğu saptanmış, haber kategorileri bağlamında, veriliş türlerine göre, hedeflemek istenilen kesimlere göre, doğrulanma şekillerine göre ve mesajları yayımlayan kullanıcı hesap türlerine göre ayrı ayrı analiz edilmiştir. Claire Wardle'ın modellemesini yaptığı, "Yanlış Bilginin En Yaygın Yedi Türü" kategorileri baz alınarak içeriklerin yanıltıcı yönlerinin analizi yapılmıştır. Ayrıca Wardle'ın belirlediği çerçevede, içerikleri üretenlerin motivasyonlarına ve üretme nedenlerine göre de içerikler sınıflandırılmıştır (Wardle, 2017). Kategorilendirilme sonuçları ayrı ayrı yorumlanmıştır.

1. YALAN HABER/ YANLIŞ BİLGİ

TDK'ya (www.tdk.gov.tr, 2023) göre "doğru olmayan, gerçeğe uymayan söz" olarak tanımlanan yalan kavramı, Cambridge Sözlüğünde (<https://dictionary.cambridge.org>, 2023) ise "gerçek olmayan fakat gerçek gibi görülmesi amacıyla kasıtlı olarak kullanılan ifade" olarak tanımlanmaktadır. Çarpıtılmış, kurgulanmış ya da yanlış yönlendirilmiş olarak dolaşıma girmiş haberlere "yalan haber (fake news)" denilmektedir.

"Yalan haber", 2016 yılında ABD başkanlık seçimleri ve Birleşik Krallık Brexit oylamasında kullanımı yaygınlaşan bir kavram haline gelmiştir. Macquarie Dictionary 2016'da (Shu vd., 2017: 22; www.macquariedictionary.com.au) ve Collins Dictionary, "yalan haber" kavramını 2017 senesinde yılın kelimesi olarak tayin etmişlerdir (www.collinsdictionary.com). Collins Dictionary'de, "yanlış, sıklıkla sansasyonel, haber raporu kisvesi altında yayılmış enformasyon" olarak tanımlanmaktadır. Shin vd., "doğru olduğunu iddia eden uydurulmuş haberler" olarak tanımladıkları yalan haberi (Shin vd., 2018: 278), Waisbord ise, geleneksel haberleri taklit ederek kamu inancına dokunan fabrikasyon enformasyon olarak ifade etmektedir (Waisbord, 2018:1866).

Özellikle yeni medya ortamları ve sosyal medyada dolaşıma giren yalan, yanlış veya yanıltıcı içerikler; aldatma, söylenti, komplo teorileri, uydurma raporlar ve tık tuzağı başlıklar şeklinde olan enformasyon, kapsayıcı terim olarak tek başlık altında “yalan haber” olarak adlandırılmaktadır (Shao vd., 2017: 1)

Dünya Ekonomik Forumu (World Economic Forum)’nun 2013 senesinde yayınladığı “Küresel Riskler” raporunun teknoloji bölümünde, özellikle tamamlanmamış veya yanlış yönlendirici enformasyonun hızlı şekilde yayılmasının sonuçlarındaki tehlikeli risklere dikkat çekilmiştir (Howell, 2013: 47).

Wardle, misenformasyon ve dezenformasyon kavramlarının yapılarının, özelliklerinin ve türlerinin anlaşılmasında “ yalan haber” kavramının yetersiz kaldığını belirterek, doğru olmayan bilgiye karşı, “bilgi düzensizliği (information disorder)” kavramını kullanmayı uygun görmüştür (Wardle, 2017). Wardle ve Derakhshan, “yanlış” teriminin karmaşıklığını çözümüyle yönünde çalışmalar yaparak yanlış bilgi türlerinin kasıtlı ve kasıtsız olarak farklılıklarını ortaya koymuş, bilgi düzensizliğinin üç türü olarak misenformasyon, dezenformasyon ve malenformasyon kavramlarını kategorize etmişlerdir. Bu üç türden misenformasyon ve dezenformasyon yanlış bilgi barındırdıkları için yazarlar tarafından “yanlış bilgi” kategorisinde incelenmiştir. Malenformasyon ise doğru bilgiler barındırdığı için bu kategoriye dahil edilmemiş, sadece zarar verme amaçlı kötü niyet taşıdığı için bilgi kirliliği yönüyle dezenformasyonla örtüştüğü ifade edilmiştir (Wardle ve Derakhshan, 2018: 43).

Çalışmamızda Wardle ve Derakhshan’ın “bilgi düzensizliği” başlığı altında topladıkları misenformasyon, dezenformasyon ve malenformasyon kavramlarına ayrı ayrı açıklık getirmemiz, çalışmamızın araştırma bölümünde yaptığımız analizimizin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

Bilgi bozukluğu türleri olarak kategorize edilen üç kavram olan misenformasyon, dezenformasyon ve malenformasyon motivasyonları açısından birbirlerinden farklılıklar göstermektedir. Gerek geleneksel medya

gerekse yeni medya ortamlarında, gerçekleri çarpıtarak bilgi kirliliğine sebep olan 3 temel bilgi düzensizliği çeşidinin olduğunu Avrupa Konseyi 2017 senesinde yayınladığı raporda şu şekilde sıralamıştır:

- *Dis-information (dezenformasyon)*: Kişi, grup, kurum ya da devletlere zarar verebilmek amaçlı kasıtlı olarak üretilen bilgilerdir. Yanlış bağlantılı, sahte ve uydurma içeriklerle manipüle edilmiş içerikler bu tür kapsamında değerlendirilmektedir.

- *Mis-information (misenformasyon)*: Zarar vermek amaçlı üretilmemiş yanlış bilgilerdir. Yanıltıcı ve yanlış bağlantılı içerikler bu tür kapsamında değerlendirilmektedir.

- *Mal-information*: Kişi, kurum veya ülkeye zarar verme amacıyla gerçekliğe dayalı bilgilerin kullanılmasıdır. (Wardle ve Derakhshan, 2017). Sızıntı bilgi, nefret söylemi veya taciz bu tür kapsamında değerlendirilmektedir.

Resim 1. Bilgi Düzensizliği Türleri (Teyit, <https://teyit.org/teyitpedia/teyit-sozluk/bilgi-duzensizligi-nedir>, 2023).

Her üç kavramı motive eden faktörler, para kazanmak, siyasi etki yaratmak veya bu amaçla sorun çıkarmaktır. Dezenformasyon üretenlerin beslendiği

dürtüler politik, ekonomik, psikolojik ve toplumsal olabilmektedir. Politik motivasyonla yanlış içerik üretenler, genellikle seçimlere müdahale amacıyla veya iç siyaset figürlerinin, muhalifleri etiğe sığmayan yöntemlerle karalama çalışmaları şeklinde olmaktadır. Kitleleri harekete geçirebilmek veya habercileri yanıltabilecekleri olasılıklarının vermiş olduğu dürtü, bu kişilerin motivasyon kaynağıdır. Bazıları ise, üretmiş olduğu içeriğin ne doğru veya yanlış olduğunu umursamadan, hedefledikleri kişi, kurum vb. karşı geliştirdikleri nefret söylemiyle, kendilerine kimlik oluşturmanın peşinde, bu kategoride yanlış içerikler üretmektedirler (Wardle, 2017).

Wardle, yanlış bilgi kapsamında ele aldığı misenformasyon ve dezenformasyonun en yaygın yedi türünü belirlemiş ve bunları “Hiciv/ parodi”, “hatalı ilişkilendirme/ yanlış bağlantı”, “yanıltıcı içerik/ çarpıtma”, “bağlamdan koparma/ hatalı bağlam”, “taklit/ sahte içerik”, “uydurma/ üretilmiş içerik” ve “manipüle edilmiş/ değiştirilmiş içerik” olarak sıralamıştır (Wardle, 2017). Çalışmamızın içerik analizi bölümünde Wardle’ın belirlemiş olduğu türler, model olarak alınacaktır.

Resim 3. Yanlış Bilginin En Yaygın Yedi Türü (Wardle, 2020).

Yukarıdaki görselde, sağdan sola doğru artan etkileriyle sıralanmış yanlış bilgi türleri görülmektedir.

Belirtilen yanlış bilgi türlerini kısaca tanımlayacak olursak:

- *Parodi/ Hiciv*

İnsanları yanıltma özelliği taşıyan, esas olarak eğlence amaçlı alaya almak şeklinde kurgulanan içerik türleridir. Bu türe verilecek en güzel örnek, nefret söylemi içeren ve toplumu kutuplaştırıcı etkisi yüksek seviyelerde olan, ABD Başkanlığı seçim kampanyalarında Joe Biden ve Donald Trump'ı konu eden parodilerdir.

- *Çarpıtma/ Yanıltıcı İçerik*

Olayların, gerçek anlamlarından saptırılmalarıdır. Bunun sonucunda okuyucu/ izleyici yanlış yönlendirilmektedir. Bir görsel, istatistik veya manşet partizanca istenilen çerçevede ele alınır veya yanlış olduğu bilinse bile amaca uygun şekilde olduğu için kullanılır.

- *Taklit/ Sahte İçerik*

Kişi veya kurumların isimlerini veya logolarını kullanmak suretiyle oluşturulan sahte içeriklerdir.

- *Manipüle Edilmiş/ Değiştirilmiş İçerik*

Seçerek, ekleyerek veya çıkararak değiştirilmiş içeriklerdir. Genellikle iki ayrı görüntüyü bir araya getirerek veya görüntüleri yavaşlatıp hızlandırmak suretiyle ortaya yeni bir görüntü çıkartılması yoluyla uygulanmaktadır.

- *Uydurma İçerik/ Üretilmiş İçerik*

Hiçbir gerçeklik payı olmayan %100 üretilmiş içeriklerdir. Örneğin, "Papa, Donald Trump'ı destekliyor" veya "Gölde boğulan keçiyi domuz kurtardı" vb. veya günümüzün son dezenformasyon trendi olan "deepfake" olarak isimlendirilen, herhangi bir kişinin o olmaksızın sesli videosunu oluşturmak da bu kapsamda değerlendirilmektedir.

- Hatalı İlişkilendirme/ Yanlış Bağlantı

Kısaca “tık avcısı” diyebileceğimiz bu türde, genellikle başlık gibi öne çıkan dikkat çekici vitrin kısmındaki fotoğraf veya videoda ilişkilendirildiği haber ile içeriğinde çok farklı bambaşka bir yorumun yer aldığı, tıklanmak veya seyredilmek amaçlı üretilmiş içeriklerdir.

- Bağlamdan Koparma/ Yanlış Bağlam

Yanılıcı bir bağlamla yeniden çerçevelenen gerçek içeriklerdir. Olaylar gerçektir ancak anlatı sorunludur. Örneğin, gerçek bir olay görüntüsünün o olayla ilgisinin olmadığı şekilde haberleştirilmesi veya genellikle son dakika haberlerinde yapılan haberle ilgili olmayan bir eski görüntünün veya metnin verilmesidir (Wardle, 2017).

Wardle (2017), bu tür içeriklerin neden üretildiğini ortaya çıkarabilmek için ise sekiz kategorili bir matris geliştirmiştir. Bu kategoriler; “yetersiz gazetecilik (poor journalism)”, “parodi”, “kışkırtma/ sorun yaratma (to provoke or to ‘punk’)”, “partizanlık, (partisanship)”, “kar (profit)”, “politik etki ve güç (political influence)” ve “propaganda”dır.

Çalışmamızın araştırma bölümünde ele aldığımız DMM Deprem Bültenleri’ndeki doğrulanmış 16 içerik, Claire Wardle’in belirlediği yedi çeşit yanlış bilgi modellemesi ve bu türlerin üretilme sebepleri olarak belirlenmiş kategorilerde analiz edilecektir.

2. CUMHURBAŞKANLIĞI İLETİŞİM BAŞKANLIĞI DEZENFORMASYONLA MÜCADELE MERKEZİ

Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 14 sayılı, 24.07.2018 tarihli resmî gazetede yayınlanan 30488 sayılı kanun nezdinde kurulmuştur. Kuruluşu ile aynı tarihte bünyesindeki, “Kamu Diplomasisi Dairesi Başkanlığı”, “Basın ve Yayın Dairesi Başkanlığı”, “Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı”, “Tercüme Dairesi Başkanlığı”, “Yönetim Hizmetleri Dairesi Başkanlığı”, “Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı”, “Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı” ve “Hukuk Müşavirliği”

birimleri ile faaliyetlerine başlamıştır. 18.09.2020 tarihinde, “*Stratejik İletişim ve Kriz Yönetimi Daire Başkanlığı*” diğer birimlerle birlikte faaliyetlerini sürdürmeye başlamıştır. 2022 senesinde kurum bünyesindeki birimlere “*Dezenformasyonla Mücadele Merkezi*” eklenmiştir.

Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı'nın kökenleri Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü'ne dayanmaktadır. İletişim Başkanlığı, 24 Temmuz 2018'de yürürlüğe giren 30488 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan 14 sayılı İletişim Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü kapatılarak stratejik iletişim ve kamu diplomasi faaliyetlerini Cumhurbaşkanlığı'na bağlı olarak yürütme göreviyle kurulmuştur. Başkanlık Cumhurbaşkanlığı'na bağlı ve genel bütçeli bir yapıya sahiptir (Performans Programı, 2020: 18).

2.1. Dezenformasyonla Mücadele Merkezi

05.08.2022 tarihinde İletişim Başkanı Fahrettin Altun, ülkemize karşı yürütülen sistematik dezenformasyon kampanyalarına karşı İletişim Başkanlığı bünyesinde müstakil olarak “Dezenformasyonla Mücadele Merkezi”ni oluşturduklarını sosyal medya hesabından açıklamıştır. Başkanlık bünyesinde kurulan birim, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığının görevlerine yönelik 14. sayılı İletişim Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 3'üncü maddesi gereği faaliyetlerine başlamıştır. İlgili madde, “Kamuoyunun ve ilgili makamların zamanında ve doğru bilgilerle aydınlatılması için gerekli bilgi akışını sağlamak ve bunların kamuoyu üzerindeki etkisinin belirlenmesine ait hizmetleri yapmak” görevini Başkanlığa vermektedir.

Merkezin görevlerinin Türkiye'ye yönelik dezenformasyon faaliyetlerini takip ve dezenformasyonla mücadele etmek olduğuna işaret eden açıklamada, merkezin Türkiye aleyhine yürütülen psikolojik harekât, propaganda, algı operasyonu, iç ve dış dezenformasyon faaliyetlerini takip ettiği, ülkeye yönelik manipülasyon ve dezenformasyona karşı faaliyet gösterdiği kaydedilmiştir.

Faaliyetleri çerçevesinde Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı'nın

internet sayfasında haftalık veya günlük olarak Dezenformasyon Bültenleri, kamunun erişimine açık şekilde yayınlanmaktadır.

Dezenformasyonla Mücadele Merkezi faaliyetlerini koordinatör, uzman, uzman yardımcısı, sözleşmeli personel ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarından görevlendirilen personel ile yürütmektedir. Kurulduğu dönemde toplamda 7 personelin görev yaptığı birimde bugün bu sayı iki katını aşmıştır. İletişim Başkanlığı bünyesinde DMM biriminin oluşturulmasında Asya ülkelerindeki örneklerden esinlenip esinlenilmediği sorusuna Sayın Ağaç, Cumhurbaşkanı ve İletişim Başkanı'nın gerçek ve doğru haberi toplumun bilme hakkını gözetmek amaçlı birimin oluşturulmasına karar verdiklerini ve bu konuda hassasiyet gösterdiklerini ifade etmiştir (Ağaç, 2023).

Dezenformasyon Bültenleri için kırılma noktası diyebileceğimiz 2023 yılının şubat ayı, Türkiye'de yaşanan Kahramanmaraş deprem felaketi sonrası oluşan kriz sürecine denk gelmektedir. Bu tarihe kadar çevrimiçi ortamlarda yaklaşık 40.000 kadar takipçisi olan DMM, 6 Şubat- 7 Nisan 2023 tarihleri arasındaki kriz süresince yayımladığı günlük Deprem Bültenleriyle takipçi sayısını 100.000'in üzerine taşımıştır. Deprem sonrası oluşan kriz ortamında, özellikle sosyal medyada dezenformasyonun boyutları başa çıkılması güç bir hal aldığında merkez, oluşan mevcut belirsizliğin üzerine yeni krizler inşa etmemek amaçlı yaklaşık bir ay doğrulama faaliyeti sürdürerek günlük yayımladığı bültenleriyle bunları sosyal medya hesapları ve web sitesinden kamuya sunmuştur (Ağaç,2023).

1. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Analiz Sonuçları	Haber Sayısı	Oran %
Olumlu İçerik	-	-
Olumsuz İçerik	16	100
Toplam	16	100

Tablo 1. DMM'nin Deprem Bültenleri'nde Doğrulamasını Yaptığı Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli Sığınmacılarla İlgili İçeriklerin Olumlu ve Olumsuz Toplam Sayıları

Tablo 1’de, araştırma örneklemini olarak ele aldığımız DMM Deprem Bültenleri’nde geçici koruma statüsündeki Suriyeli sığınmacılarla ilgili doğruluk kontrolleri yapılmış 16 içeriğin, olumlu ve olumsuz kapsamına yönelik sayısal veriler bulunmaktadır. Tablo 1’de gösterilen oranlara göre 2023 yılının şubat ayında gerçekleşen Kahramanmaraş depremleri sonrası DMM’nin geçici koruma statüsündeki Suriyeli sığınmacılarla ilgili doğrulamasını yaptığı 16 adet içeriğin %100’ü olumsuz kapsamdadır.

DMM Deprem Bültenleri	Bültenlerdeki Haber Sayısı	Oran%
10 Şubat 2023 Bülteni	3	18,75
11. Şubat 2023 Bülteni	2	12,50
12- 13 Şubat 2023 Bülteni	1	6,25
16-17 Şubat 2023 Bülteni	1	6,25
17- 18 Şubat 2023 Bülteni	2	12,50
19- 20 Şubat 2023 Bülteni	1	6,25
24- 25 Şubat 2023 Bülteni	1	6,25
27- 28 Şubat 2023 Bülteni	1	6,25
1- 2 Mart 2023 Bülteni	2	12,50
5- 6 Mart 2023 Bülteni	1	6,25
11- 12 Mart 2023 Bülteni	1	6,25
Toplam: 11	16	100

Tablo 2. DMM’nin Deprem Bültenlerinde Doğrulamasını Yaptığı Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli Sığınmacılarla İlgili İçeriklerin Bültenlere Göre Dağılımı

Tablo 2’de araştırmamızın örneklemini olarak ele aldığımız DMM Deprem Bültenlerinde geçici koruma statüsündeki Suriyeli sığınmacılarla ilgili doğruluk kontrolleri yapılmış 16 içeriğin günlük yayınlanan bülten bazında oransal dağılımına ait sayısal veriler bulunmaktadır. Tablo 2’de yer alan verilere göre, büyük bir krizin yaşandığı, belirsizliğin hat safhada arttığını göz önünde bulunduracağımız ilk bir aylık süreçte, DMM’nin viral olmuş içeriklerden seçerek

oluşturduğu toplam 28 adet bültenin 11 adedinde geçici koruma statüsündeki Suriyeli sığınmacılarla ilgili dezenformatif içeriğin yer almış olduğu sayısal olarak görülmektedir.

Motivasyonlar	Haber Sayısı	Oran %
Politik	14	87,50
Psikolojik ve Sosyal	2	12,50
Ekonomik	-	-
Toplam	16	100

Tablo 3. DMM'nin Deprem Bültenlerinde Doğrulamasını Yapmış Olduğu Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli Sığınmacılarla İlgili İçerikleri Üretenlerin Motive Oldukları Konular

Tablo 3'te araştırma örnekleminde ele aldığımız DMM Deprem Bültenleri'nde geçici koruma statüsündeki Suriyeli sığınmacılarla ilgili doğruluk kontrolleri yapılmış 16 içeriğin % 87,50'si politik motivasyonla üretilmiş içeriklerdir. Bunu % 12,50 ile psikolojik ve sosyal motivasyonla üretilmiş içerikler takip ederken geçici koruma statüsündeki Suriyeli sığınmacılarla ilgili ekonomik motivasyonla üretilmiş içerik bulunmamaktadır. Politik amaçlı üretilen içeriklerin çoğunlukta olmasının sebebinin, krizin belirsizlik ortamında birbirine siyasi muhalif olan kesimlerin ürettiği yanlış bilgiler, toplumsal dengeleri ve algıları değiştirmeye yönelik karalama amaçlı olarak yapılmış olduğu anlaşılmaktadır. Toplumda belirsizlik korku, panik ve endişe duyguları yüksek seviyelere ulaştığı için bu durumdan fayda elde etmek isteyen kesimlerin ürettiği dezenformasyon konularının, aynı zamanda psikolojik ve sosyal etkiye yönelik olması da beklenen bir sonuç olarak karşımıza çıkmıştır.

Konu Kategorileri	Haber Sayısı	Oran %
Yardımlar	3	18,75
Ulusal Güvenlik	10	62,50
İmar/Barınma	1	6,25
Hukuk/Bürokrasi	1	6,25

Din	1	6,25
Toplam	16	100

Tablo 4. DMM'nin Deprem Bültenleri'nde Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Doğrulamasını Yapmış Olduğu İçeriklerin Konularına Göre Dağılımı

Tablo 4'te araştırma örnekleminde ele aldığımız DMM Deprem Bültenleri'nde geçici koruma statüsündeki Suriyeli sığınmacılarla ilgili doğruluk kontrolleri yapılmış 16 içeriğin konu kategorilerine yönelik sayısal veriler bulunmaktadır. Tablo 4 verilerine göre, analiz edilen içeriklerin oransal olarak % 62,50 ile ulusal güvenlik konusunda olduğu tespit edilmiştir. İçeriklerin % 18, 75'i deprem bölgesine yapılan yardımlarla ilgili içeriklerden oluşmakta, bu oranı % 6,25 ile imar/ barınma, hukuk/ bürokrasi ve din konulu içerikler takip etmektedir. Tablo 5'e göre ilk sırada ulusal güvenlik konusunda dezenformasyon içeriklerinin yoğunlaşmasını, deprem bölgesinin sınır bölgesi olması sebebiyle ulusal güvenliği tehdit edecek konularda geçici koruma statüsündeki Suriyeli sığınmacılarla hedef gösterilmesine elverişli ortamın bulunmasına yormak yanlış olmayacaktır. Tablo 5'te, deprem sonrasında oluşan kriz ortamındaki belirsizlikten faydalanılarak geçici koruma statüsündeki Suriyeli sığınmacılarla ilgili üretilen dezenformasyon içeriklerinin yardımlar, imar/ barınma, hukuk/ bürokrasi ve dini konularda da hızla yayılmaya çalışıldığı görülmektedir.

İçeriklerin Yanıltıcı Yönleri	Kışkırtma	Partizanlık	Siyasi Etki/ Güç	Toplam	Yüzde
Çarpıtma	-	1	-	1	6,25
Bağlamdan Koparma	4	-	1	5	31,25
Uydurma	3	3	3	9	56,25
Karma	-	-	1	1	6,25
Toplam	7	4	5	16	100

Tablo 5. DMM'nin Deprem Bültenlerinde Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Doğrulamasının Yapıldığı İçeriklerin, Yanıltıcı Yönlerine ve Üretilme Nedenlerine Göre Sınıflandırılması

Tablo 5'te araştırma örnekleminde ele aldığımız DMM Deprem Bültenlerinde

geçici koruma statüsündeki Suriyeli sığınmacılarla ilgili doğruluk kontrolleri yapılmış 16 içeriğin yanıltıcı yönlerine ve üretilme nedenlerine ait sayısal veriler bulunmaktadır. Tablo 5'te yer alan bilgilere göre bültenlerdeki geçici koruma statüsündeki Suriyeli sığınmacılarla ilgili toplam 16 içeriğin 9 tanesi, herhangi bir gerçeklik payı taşımayan tamamen uydurma olarak üretilmiş içeriklerden oluşmakta ve % 56,25 oranına sahip olduğu görülmektedir. . Bu kategoride oransal sırasıyla kışkırtma, partizanlık ve siyasi etki amaçlı üretilen içerikler üretilmiştir. Bu sayıyı 5 ile bağlamdan koparma içeren paylaşımlar % 31,25 ile takip etmekte ve bu türde de sırasıyla kışkırtma ve siyasi etki amaçlı üretilmiş içeriklerin yer aldığı görülmektedir. Çarpıtma kategorisinde 1 adet içeriğin % 6,25 oranla tespit edildiği tablomuzda, bu türde partizan amaçlı içerik üretildiği gözlemlenmektedir. Birkaç yanıltıcı yön kategorisini bir arada barındıran karma içeriklerin 1 adet olarak belirlendiği ve % 6,25 oranla görüldüğü tablomuzda, bu türde ise siyasi etki amaçlı içerik üretildiği görülmektedir. Tablomuzda yanıltıcı yönlerine göre hatalı ilişkilendirme, hiciv, taklit ve manipüle edilmiş kategorilerine dahil edilebilecek içerikler, üretilme nedenlerine göre ise yetersiz gazetecilik, tutku, kar, propaganda ve parodi kategorilerine dahil edilebilecek içerikler, DMM Deprem Bültenleri'nde geçici koruma statüsündeki Suriyeli sığınmacılarla ilgili doğrulaması yapılmış haberlerde yer almadığı için tablomuzda bu kategorilere yer verilmemiştir. Dezenformasyon üretenlerin, kriz dönemlerinde oluşan belirsizlik ortamından faydalanmak isteyerek özellikle politik konularda siyasi etki yaratmak için partizan amaçlarla çalıştıkları ve toplumda oluşan psikolojik boşluktan faydalanarak kışkırtma amaçlı içerikler ürettikleri tabloomuzda göre açıkça görülmektedir. Bu tablodan çıkaracağımız bir diğer sonuç ise, ulusal düzeyde yaşanan büyük kriz ortamlarında, hiçbir gerçeklik payı olmayan ve sosyal medyanın dijital avantajları sayesinde kolaylıkla üretebilenen uydurma içeriklerin istenilen konuda yoğun olarak üretilebildiğidir. Bağlamdan koparma kategorisinde yer alan içerikler ise, özellikle geçmiş dönemlerden aşına olunan bir takım kulaktan dolma bilgilerin, kriz döneminde yanlış görüntü ve metinlerle toplumu yanıltmak amaçlı olarak kullanılarak toplumun yanlış yönlendirilmesi amaçlı olarak üretildiği aşıkardır. Bu kategoride yer alan içeriklerin de üretilme amacının, ağırlıklı olarak kışkırtma vesiyasi etki/ güç amaçlarıyla olduğu

tespit edilmiştir. Özetle, deprem sonrası oluşan ulusal kriz döneminde, politik motivasyonla siyasi etki/ güç ve partizan amaçlı üretilen içerikler, ağırlıklı olarak hiçbir gerçekliğe dayanmayan uydurma içerik kategorisinde üretilmiştir.

İçeriklerin Sunum Yöntemleri	Haber Sayısı	Oran %
Metin	5	31,5
Metin+ Link	-	-
Metin+ Fotoğraf	2	12,50
Metin+ Video	8	50,00
TV	1	6,25
Toplam	16	100

Tablo 6. DMM'nin Deprem Bültenlerinde Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Doğrulaması Yapılmış Olan İçeriklerin Veriliş Türlerine Göre Dağılımı

Tablo 6'da araştırma örnekleminde ele aldığımız DMM Deprem Bültenleri'nde geçici koruma statüsündeki Suriyeli sığınmacılarla ilgili doğruluk kontrolleri yapılmış 16 içeriğin veriliş türlerine ait sayısal veriler yer almaktadır. Tablo 6'nın verileri, DMM Deprem Bültenleri'nde yaklaşık 1 aylık süreçte yayımlanan 16 içeriğin % 50'sinin, hem metin/ video kullanılarak dolaşıma sokulduğunu göstermektedir. Bu oranı % 31,5 ile metin ve %12,50 ile metin/ fotoğraf kullanılarak oluşturulmuş içerikler takip etmektedir. TV kanalları tarafından yayımlanan içeriklerin oranı % 6,25 'tir. Bu verilere göre, etkisi yüksek seviyelere ulaşan kriz ortamlarında, toplumdaki belirsizliğin de aynı derecede yüksek olması sebebiyle, sadece metin kullanılarak üretilen içeriklerin en az görsel kullanılarak üretilen içerikler kadar kolayca ilgi çekici olabildiği ve yayılabildiği tespit edilmiştir.

Dezenformasyon İçeriklerinin Hedef Kitleleri	Haber Sayısı	Oran %
Bireyler	-	-
Kuruluşlar/ STK	-	-
Hükümet ve Kamu Kurumları	9	56,25
Toplumsal Gruplar	7	43,75
Toplumun Tümü	-	-
Toplam	16	100

Tablo 7. DMM'nin Deprem Bültenleri'nde Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Doğrulaması Yapılmış Olan İçeriklerin, Hedeflemek İstedığı Kesimler

Tablo 7'de araştırma örnekleminde ele aldığımız DMM Deprem Bültenleri'nde geçici koruma statüsündeki Suriyeli sığınmacılarla ilgili doğruluk kontrolleri yapılmış 16 içeriğin hedeflemek istediği kesimlere ait sayısal veriler bulunmaktadır. Tablo 7'ye göre DMM Deprem Bültenlerinde doğrulaması yapılmış dezenformasyon içeriklerinin % 56,25'i hükümet ve kamu kurumlarını hedefleyen, manipülatif iletilerdir. Bu kategoriyi oransal sırasıyla % 43,75 ile toplumsal grupları hedefleyen içerikler oluşturmaktadır.

Dezenformasyon Paylaşan Hesapların Türleri	Haber Sayısı	Oran %
Bireysel/ Ünlü / Siyasetçi	6	31,25
Siyasi Parti	-	-
Medya Kuruluşu	4	25,00
Anonim	-	-
Kullanıcı Hesabı Verilmemiş	6	31,25
Kuruluş/ STK	-	-
Toplam	16	100,00

Tablo 8. DMM'nin Deprem Bültenlerinde Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Doğrulaması Yapılmış Olan İçerikleri Yayımlayan Kullanıcı Hesap

Türleri

Tablo 8’de araştırma örnekleminde ele aldığımız DMM Deprem Bültenleri’nde geçici koruma statüsündeki Suriyeli sığınmacılarla ilgili doğruluk kontrolleri yapılmış 16 içeriği yayımlayan kullanıcı hesap türlerine ait sayısal veriler bulunmaktadır. Tablo 8’de % 31,25 ile en çok dezenformasyon yayımlayan kullanıcı hesap türü olarak DMM tarafından kullanıcı hesap adı paylaşılmamış içerikler ve bireysel/ ünlü/ siyasetçi hesaplarından paylaşılmış içerikler yer almaktadır. Bunu % 25,00 ile medya kuruluşlarının paylaşımları takip etmektedir. Kurum yetkilileriyle yapılan görüşmede, doğrulaması yapılan dezenformasyon içeriklerini üreten hesapların kullanıcı adlarını açıkça vermemelerinin, bu hesaplara görünürlük sağlamamak amaçlı olduğu ifade edilmiştir. Güncel olarak yayımladıkları içeriklerin kullanıcı adlarını paylaştıklarını belirtmişlerdir (Ağaç, 2023).

SONUÇ

Sosyal medya, bireylerin kendilerini özgür ve kolaylıkla ifade ederek demokrasilere getirmiş olduğu avantajlarının yanında, hatalı veya eksik bilgilerin, kasıtlı olarak yanlış üretilmiş içeriklerin de aynı kolaylıkla üretilip yayılabilmesine getirdiği pratiklerle günümüzde yanlış bilgilerin sıklıkla paylaşılabilirdiği bir ortam haline gelmiştir. Özellikle doğal afet gibi kriz durumları ortaya çıktığında, toplumların haber alma ihtiyaçları yüksek seviyelere ulaştığından, sosyal medya ortamlarında oluşan bilgi kirliliği bireylerin doğru habere ulaşmasını zorlaştırmaktadır. Yanlış bilginin her türünün sosyal medyada dolaşıma rahatlıkla sokulabilirdiği kriz ortamlarının belirsizliğinde, özellikle mülteciler gibi dezavantajlı gruplar hakkında da birçok içerik üretildiği bilinmektedir.

Bu dönemlerde hangi içeriğin doğru hangisinin yanlış olduğunu tespit edip toplumları doğru bilgilendirmek amaçlı olarak, tüm dünyada konunun uzmanlarının görev yaptığı doğrulama platformları oluşturulmuştur. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Dezenformasyonla Mücadele Merkezi, Türkiye’de devlet kurumu kimliği ile bu görevi yürüten bir platformdur.

6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerinden sonra meydana gelen kriz ortamının belirsizliğinde DMM, yaklaşık bir ay süreyle düzenli olarak 28 adet deprem bülteni yayımlayarak toplamda 189 adet dezenformatif içerik doğrulamıştır. Çalışmamızın amacına uygun olması bakımından DMM'nin yayımladığı deprem bültenleri analiz edilmiş, 28 adet deprem bülteninin 11 tanesinde toplam 16 adet geçici koruma statüsündeki Suriyeli sığınmacılarla ilgili içerik doğrulaması yapılmış olduğu tespit edilmiştir. Yapmış olduğumuz analizlerde, tablolarımızdan çıkan sonuçlara göre geçici koruma statüsündeki Suriyeli sığınmacılarla ilgili 16 içeriğin tümü olumsuz konularda olmakla beraber çoğunluğu politik motivasyonla ve hiçbir gerçekliği olmayan uydurma haber kategorilerindedir. DMM'nin doğrulamasını yapmış olduğu geçici koruma statüsündeki Suriyeli sığınmacılarla ilgili 16 içeriğin ağırlıklı olarak siyasetçiler tarafından paylaşılarak ulusal güvenlik konusu gibi hassas bir konuda oluşturulmuş olduğu, hükümet ve kamu kurumları ile birlikte toplumsal grupları hedef almış oldukları da gerçekleştirdiğimiz analizimizin sonuçlarındandır.

Özetleyecek olursak, araştırmamızın sonucunda 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri sonrası oluşan kriz ortamında sosyal medyada geçici koruma statüsündeki Suriyeli sığınmacıları olumsuz şekilde hedef alan dezenformatif içerikler viral olmuştur. Meydana gelen afet sonrası oluşan kriz döneminde, geçici koruma statüsündeki Suriyeli sığınmacılarla ilgili sosyal medyanın genel tavrı olumsuz olmuştur. Özellikle kriz dönemlerinin belirsizliği sebebiyle, toplumlarda yüksek seviyelere ulaşan haber alma ihtiyacı dezenformasyonun yayılmasına da elverişli ortam yaratmaktadır. Acil durumlar, afetler gibi kriz dönemlerinde yetkili kurumların zamanında, kullanabileceği elindeki tüm kanallardan doğru açıklamalar yapmaları hedef kitlelere ulaşmak bakımından büyük önem arz etmektedir. Bu dönemlerde bireylere düşen görev ise sosyal medyada dolaşıma giren teyit edilmemiş bilgileri dikkate almamak, resmi kanallardan paylaşılan haberlere itibar etmek olmalıdır. Toplumlarda medya okuryazarlığının yaygın hale getirilmesinin önemi, bu noktada bir kez daha karşımıza çıkmaktadır.

Kaynakça

Ağaç, M. C. (2023). Dezenformasyonla Mücadele Merkezi Uzmanı, Ankara.

Aziz, A. (2006). Dünyada ve Türkiye'de iletişim araştırmaları. *Kültür ve İletişim*, 9(17), 9-32.

CambridgeDictionary(2023).“Fake”.https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizcet%C3%BCrk%C3%A7e/fake_1 adresinden 8 Ekim 2023 tarihinde alınmıştır.

CollinsDictionary(t.y).“FakeNews”,<https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/fake-news> adresinden 8 Ekim 2023 tarihinde alınmıştır.

Eren, V., Aydın, A. (2014). Sosyal Medyanın Kamuoyu Oluşturmadaki Rolü ve Muhtemel Riskler. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16/Özel Sayı I: 197-205. <https://doi.org/10.18493/kmusekad.72819>

Howell, L. (Ed.), (2013), *Global Risks 2013*, Eighth Edition, World Economic Forum, Insight Report, 2013.

İletişim Başkanlığı, (2020), Performans Programı 2020, <https://sp.gov.tr>

İletişimBaşkanlığı,(2023,10Şubat),DezenformasyonBülteni,<https://www.iletisim.gov.tr/images/uploads/dosyalar/10-subat-bulten.pdf> adresinden tarihinde 7 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.

İletişimBaşkanlığı,(2023,11Şubat),DezenformasyonBülteni,<https://www.iletisim.gov.tr/images/uploads/dosyalar/11-subat-bulten.pdf> adresinden 7 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.

İletişimBaşkanlığı,(2023,13Şubat),DezenformasyonBülteni,<https://www.iletisim.gov.tr/images/uploads/dosyalar/SON12-13bulten.pdf> adresinden 7 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.

İletişim Başkanlığı, (2023, 17 Şubat), Dezenformasyon Bülteni <https://www.iletisim.gov.tr/images/uploads/dosyalar/16-17-subat-bulten.pdf> adresinden 7 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.

İletişim Başkanlığı, (2023, 18 Şubat), Dezenformasyon Bülteni, <https://www.iletisim.gov.tr/images/uploads/dosyalar/17-18-subat-bulten-1.pdf> adresinden 7 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.

İletişim Başkanlığı, (2023, 20 Şubat), Dezenformasyon Bülteni, <https://www.iletisim.gov.tr/images/uploads/dosyalar/19-20-subat-bulten.pdf> adresinden 7 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.

İletişim Başkanlığı, (2023, 25 Şubat), Dezenformasyon Bülteni, <https://www.iletisim.gov.tr/images/uploads/dosyalar/24-25-subat-bulten-2.pdf> adresinden 7 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.

İletişim Başkanlığı, (2023, 28 Şubat), Dezenformasyon Bülteni, <https://www.iletisim.gov.tr/images/uploads/dosyalar/27-28-subat-bulten-1.pdf> adresinden 7 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.

İletişim Başkanlığı, (2023, 2 Mart), Dezenformasyon Bülteni, <https://www.iletisim.gov.tr/images/uploads/dosyalar/1-2-mart-bulten.pdf> adresinden 7 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.

İletişim Başkanlığı, (2023, 6 Mart), Dezenformasyon Bülteni, <https://www.iletisim.gov.tr/images/uploads/dosyalar/5-6-mart-bulten.pdf> adresinden 7 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.

İletişim Başkanlığı, (2023, 12 Mart), Dezenformasyon Bülteni, https://www.iletisim.gov.tr/images/uploads/dosyalar/11-12-mart-bulten_yeni.pdf adresinden 7 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.

İnfodemi Eğitimi (2023), *Bilgi Düzensizliğini Anlamak*, <https://infodemiegitimi.org/bilgi-duzensizligini-anlamak/> adresinden 11 Ekim 2023 tarihinde alınmıştır.

Johnson, A.C. (2012). *The Information Diet: A Case for Conscious Consumption*. Published by O'Reilly.

Kaplan, A. M., Haenlein, M. (2010). *Users of the World, Unite! The Challenges and Opportunities of Social Media*. Business Horizons, 53/1, 59-68. doi:10.1016/j.bushor.2009.09.003

Middleton, S.E., Middleton, L., Modafferi, S. (2013). RealTime Crisis Mapping of Natural Disasters Using Social Media. *IEEE Intelligent Systems*, 29(2), 9-17.

Mirbabaie, M., Bunker, D., Stieglitz, S., Marx, J., Ehnis, C. (2020). Social Media in Times of Crisis: Learning From Hurricane Harvey For The Coronavirus Disease 2019 Pandemic Response. *Journal of Information Technology*, 35(3), 195-213.

Palestina News, M, K. (2023, 8 Şubat), "Number of Palestinians killed in the earthquake that hit Turkey and Syria rises to 65" <https://english.wafa.ps/Pages/Details/133265> adresinden 3 Nisan 2023 tarihinde almıştır.

Özpinar, B. (2016), *Geleneksel Medyanın Gündem Belirlemede Sosyal Medyanın Etkisi: Soma Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Saroj, A., Pal, S (2020). Use of Social Media in Crisis Management: A Survey. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 48, 101584.

Scott, P. R., Jacka, J. M. (2013), *Sosyal Medya Kurumsal Yönetim ve Risk Rehberi* (Çev. T. Bozbey), İstanbul: Türkiye İç Denetim Enstitüsü.

Schroeder, A., Pennigton-Gray, L., Donohoe, H., & Kioussis, S. (2013). Using Social Media in Times of Crisis. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 30(1-2), 126-143.

Shao, C., Ciampaglia, G. L., Varol, O., Flammini, A., Menczer, F. (2017), *The Spread of Fake News by Social Bots*, ArXiv Preprint, 2017: 1-16.

Söyler, Y. (2013). *Kamu Hukuku Açısından İnternet İçeriğinin Düzenlenmesi ve Bu Alanda Devletin İdari Yaptırım Uygulama Yetkisi*, Doktora tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Taşçı, E. (2010), Sosyal Medya Araçlarının Yerel Yönetimlere Etkisi ve Katkısı: Belediye 2.0, *Türkiye Bilişim Derneği Bilişim Dergisi*, 38/126: 23-26.

TDK, (t.y.), “Yalan”. <https://www.tdk.gov.tr/yalan> adresinden 30 Ağustos 2023 tarihinde alınmıştır.

Teyit, (2023), “Metodoloji”, <https://teyit.org/metodoloji> adresinden 5 Ekim 2023 tarihinde alınmıştır.

Waisbord, S. (2018), Truth is What Happens to News, *Journalism Studies*, 19/13: 1866-1878.

Wardle, C. (2017), *A Medium Corporation (US)*, <https://medium.com/1stdraft/fake-news-its-complicated-d0f773766c79>

Wardle, C., Derakhshan, H. (2017), Information Disorder: Toward an Interdisciplinary Framework for Research and Policymaking. *Strasbourg: Council of Europe*.

Wardle, C., Derakhshan, H. (2018), Thinking About Information Disorder: Formats of Misinformation, Disinformation and Mal-Information, Ireton, C., Posetti, J. (Ed.). *Journalism, ‘Fake News’ & Disinformation*. Paris: UNESCO: 43-54.

Wardle, C. (2020). Journalism and the new information ecosystem: Responsibilities and challenges.

